

Handläggare
Camilla Jansson
Telefon: 0850849145

Till
Arbetsmarknadsnämnden
den 21 september 2021

Ärende 4

Yttrande över remiss gällande Kommuner mot brott (SOU 2021:49)

Remiss från kommunstyrelsen KS 2021/941

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Sammanfattning

Utredningen *Kommuner mot brott* fick av regeringen i uppdrag att identifiera och analysera de kommunala verksamheter som kan bidra till det brottsförebyggande arbetet. Utredningen skulle föreslå hur ett lagstadgat kommunalt ansvar för det brottsförebyggande arbetet borde utformas samt lämna förslag som bidrar till att kommunerna på ett effektivt sätt kan fullfölja sitt ansvar för det brottsförebyggande arbetet. I utredningens direktiv förtydligas att uppdraget är att överväga och föreslå *hur* ett kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete ska lagstadgas, inte *om*.

Utredningen föreslår att kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete regleras i en särskild lag. Lagen föreslås heta *Lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete* och träda i kraft den 1 januari 2023. Kraven som lagen ställer på kommunerna är att de ska ta fram, och regelbundet följa upp, en lägesbild och en åtgärdsplan. Kommunerna ska även ta ett visst samordningsansvar genom att verka för att överenskommelser om samverkan ingås och att strategiska brottsförebyggande frågor hanteras i ett särskilt forum. Kommunen ska också inrätta en samordningsfunktion för brottsförebyggande frågor. Vidare ska en expertgrupp tillsättas för att skyndsamt kartlägga och analysera det brottsförebyggande arbetet i kommuner med särskilt utsatta områden och vilka behov och ytterligare åtgärder från regeringens sida som krävs.

Genom utredningens förslag ska kommunerna utföra uppgifter som

de tidigare inte haft en lagstadgad skyldighet att utföra. Staten ska därför, enligt den så kallade finansieringsprincipen, kompensera alla kommuner för den merkostnad det nya lagstadgade ansvaret innebär. Utredningen föreslår att kommuner ska kompenseras med 21,05 kronor per invånare. Detta motsvarar en sammantagen kostnad på 218 504 157 kronor för kommensektorn.

Arbetsmarknadsförvaltningens uppfattning är att staden redan idag bedriver ett omfattande brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete i samverkan med polisen med flera aktörer. Förvaltningen ser positivt på att detta arbete bekräftas och tydliggörs genom lagstiftning och att kommunerna därmed också kompenseras för sitt arbete.

I och med att många riskfaktorer för kriminalitet kan kopplas till arbete och studier ser arbetsmarknadsförvaltningen sitt uppdrag som mycket betydelsefullt för stadens brottsförebyggande arbete. Arbetsmarknadsförvaltningen betonar vikten av att kommunens nya uppdrag följs av mandat. En risk förvaltningen ser är att de parter kommunen behöver samverka med för ett lyckat resultat inte har de resurser som krävs för att delta i önskad omfattning.

Bakgrund

Stockholm ska vara en trygg, säker och välskött stad att bo, vistas och verka i. Det är det övergripande målet för stadens samlade brottsförebyggande arbete och för trygghets- och säkerhetsarbetet i staden. Genom att långsiktigt minska bakgrundsorsakerna till brott och otrygghet som segregation, ekonomisk och social utsatthet, otrygga familjeförhållanden och planering och skötsel av den offentliga miljön ska staden nå målet att inte ha några särskilt utsatta eller utsatta områden samt halverat otryggheten till år 2025.

Stadens trygghetsprogram, som också utgör stadens brottsförebyggande program, tydliggör att stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete är prioriterat och förankrat och att samsyn gäller för syfte och mål med verksamheten. Programmet ger en struktur för hur stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete ska planeras, genomföras, kommuniceras och följas upp.

Arbetet för att minska brottslighet och otrygghet involverar alla stadens nämnder och bolagsstyrelser. För att nå resultat behövs också en extern samverkan. Stockholms stad har en samverkansöverenskommelse med Polisregion Stockholm som fastställer hur samverkan mellan organisationerna ska ske samt

vilka områden som är prioriterade i det gemensamma arbetet. Staden samverkar även med Region Stockholm, näringslivet och civilsamhället.

Arbetsmarknadsförvaltningens grunduppdrag är att skapa effektiva insatser för att fler Stockholmare ska börja arbeta eller studera. Arbetsmarknadsförvaltningens uppsökande arbete med riktade insatser mot kvinnor, unga och personer som vill lämna en kriminell livsstil är särskilt viktigt. Dessutom arbetar förvaltningen för att fler personer ska börja studera, även de med låg studiemotivation.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid utvecklings- och utredningsstaben på arbetsmarknadsförvaltningen.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat utredningen *Kommuner mot brott* till arbetsmarknadsnämnden för yttrande.

Utredningen fick av regeringen i uppdrag att identifiera och analysera de kommunala verksamheter som kan bidra till det brottsförebyggande arbetet. Utredningen skulle föreslå hur ett lagstadgat kommunalt ansvar för det brottsförebyggande arbetet borde utformas samt lämna förslag som bidrar till att kommunerna på ett effektivt sätt kan fullfölja sitt ansvar för det brottsförebyggande arbetet.

I utredningens direktiv förtydligas att uppdraget är att överväga och föreslå *hur* ett kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete ska lagstadgas, inte *om*.

Uppdraget ingår i regeringens 34-punktsprogram mot gängkriminalitet. I utredningens direktiv hänvisas till Brås bedömning att det brottsförebyggande arbetet inte är tillräckligt prioriterat av kommunerna och till att de satsningar som görs på nationell nivå behöver följas upp med åtgärder på lokal nivå. Utredningens uppfattning är att mycket brottsförebyggande arbete redan görs på lokal nivå men att det är viktigt att säkerställa att det arbete som görs är effektivt och att de resurser som satsas leder till så stor effekt som möjligt på målet för svensk kriminalpolitik – att minska brottsligheten och öka tryggheten.

Enligt utredningen bedrivs effektivt brottsförebyggande arbete genom att rätt åtgärder vidtas i förhållande till de problem som finns och att arbetet bedrivs kunskapsbaserat och samordnat.

Utredningen lyfter att landets kommuner har olika förutsättningar och utmaningar och därför måste ges utrymme att i stor utsträckning själva avgöra vilka brottsförebyggande åtgärder som bör vidtas.

Vilka specifika åtgärder som ska vidtas bör alltså enligt utredningen inte regleras i lag.

Utredningen anser att alla kommuner ska ta ansvar för de brottsförebyggande frågorna på ett sätt som främjar effektiviteten i samhällets samlade brottsförebyggande arbete och föreslår att det införs en lag som anger vilka krav som ställs på kommunerna. Lagen föreslås heta *Lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete* och träda i kraft den 1 januari 2023.

Den lag som föreslås, reglerar kommunernas arbetssätt och till viss del även deras organisation. Syftet med lagstiftningen är att den ska bidra till att samhällets samlade brottsförebyggande arbete bedrivs på ett effektivt sätt. Lagen innebär att kommunerna ska bidra till samhällets brottsförebyggande arbete genom att utföra vissa uppgifter och ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet.

Lagens innehåll – utredningens förslag

Utredningens förslag: *Lägesbild - Kommunerna ska kontinuerligt kartlägga brottsligheten och dess konsekvenser inom kommunens geografiska område, analysera och komplettera resultatet samt sammanställa detta i en lägesbild.*

Det lokala brottsförebyggande arbetet bör utgå från god kännedom om de lokala brottsproblemen. En kartläggning av den lokala brottsligheten och dess konsekvenser ska utgöra en bas för den lägesbild som ska tas fram. Vilken brottslighet förekommer inom kommunen, i vilken omfattning och med vilka konsekvenser, är frågor som bör analyseras. För att få en korrekt lägesbild behöver fler aktörer bidra med sin kompetens. Resultatet av kartläggningen behöver sedan analyseras för att få en djupare förståelse för de brottsproblem som identifierats i kartläggningen. Syftet med lägesbilden är att utgöra ett underlag för beslut om vilka förebyggande åtgärder som kommunen behöver vidta.

Utredningens förslag: *Åtgärdsplan - Utifrån lägesbilden ska kommunerna ta ställning till behovet av åtgärder för att förebygga brott och formulera detta i en åtgärdsplan.*

Med lägesbilden som underlag ska kommunen kunna fatta beslut om de förebyggande åtgärder som behövs för att hantera de brottsproblem som identifierats. För detta krävs kunskap om vilka metoder och insatser som visat sig vara verkningsfulla och kommuner bör hämta kunskap från akademien, nationella myndigheter och andra aktörer. Även de av regering och riksdag beslutade nationella strategierna kan utgöra stöd. Åtgärdsplanens syfte är att fungera som instrument för prioritering och

beslutsfattande samt tydliggöra och underlätta kommunikeringen kring vad som ska göras.

Utredningens förslag: *Uppföljning – Kommunerna ska minst vartannat år uppdatera sin lägesbild och följa upp sin åtgärdsplan.*

Den lägesbild som tas fram behöver uppdateras kontinuerligt. Även åtgärdsplanen bör vid samma tillfälle ses över och vid behov revideras. Utredningen vill dock förtydliga att det inte är lägesbilden och åtgärdsplanen i sig, utan de åtgärder de resulterar i, som är huvudsaken i kommunernas brottsförebyggande arbete.

Utredningens förslag: *Samordningsansvar – Kommunerna ska inom sitt geografiska område ta visst ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet genom att verka för att överenskommelser om samverkan ingås med relevanta aktörer samt att strategiska brottsförebyggande frågor kan hanteras i ett råd bestående av de aktörer som är närmast berörda av arbetet.*

Att ge en aktör särskilt ansvar för samordningen av det lokala brottsförebyggande arbetet kan enligt utredningen främja en fortsatt positiv utveckling av samverkan mellan olika aktörer. Utredningen gör bedömningen att kommunen, snarare än polismyndigheten, har de bästa förutsättningarna för ett sådant ansvar med en central roll, bred verksamhet och stark lokal förankring. Ett framgångsrikt lokalt brottsförebyggande arbete bygger på engagemang och delaktighet från både kommunen och Polismyndigheten. Utredningens bedömning är att ett skriftligt ramverk i kombination med ett forum för dialog utgör en grundläggande struktur för samverkan kring de brottsförebyggande frågorna. Att verka för att en sådan grundstruktur etableras och upprätthålls bör utgöra kärnan i kommunens samordningsansvar. Naturliga parter för kommunen att teckna överenskommelser med är förutom polisen även skola, civilsamhälle, Arbetsförmedlingen, fastighetsägare, och lokaltrafik.

Kommunen ska enligt utredningens förslag även verka för att strategiska brottsförebyggande frågor hanteras av närmast berörda aktörer i ett forum, ett så kallat strategiskt råd för brottsförebyggande åtgärder. Den föreslagna regleringen ska bidra till att komplettera eller utveckla de forum eller nätverk som i många kommuner redan finns. Utredningen föreslår att rådet består av representanter för ledningsfunktioner.

Utredningens förslag: *Samordningsfunktion – Kommunerna ska ha en samordningsfunktion för brottsförebyggande frågor.*

För att hantera den nya lagens krav och samordna kommunens brottsförebyggande arbete internt och externt behövs en särskild funktion. Den kommunala samordningsfunktionen bör utgöra en

kontaktpunkt dit externa parter kan vända sig för frågor gällande det brottsförebyggande arbetet.

Utredningens förslag: Kommunledningens roll – Kommunstyrelsen ska, om kommunfullmäktige inte beslutar annat, ansvara för ledningen av kommunens brottsförebyggande arbete samt för att rapportera till kommunfullmäktige om arbetet.

De beslut som behöver fattas i det brottsförebyggande arbetet kan beröra stora delar av kommunens verksamhet, kräva helhetssyn och långsiktighet. Den föreslagna lagen kommer inte att reglera vilken funktion som ska leda kommunens brottsförebyggande arbete men utredningen föreslår att kommunstyrelsen, som ansvarar för att leda och samordna allt arbete i kommunen samt för kommunens ekonomi, är den funktion som har bäst förutsättningar att ansvara även för ledningen av det arbete som den nya lagen föreskriver. Dock förtydligas att det inte finns skäl att genom den föreslagna lagen begränsa kommunfullmäktiges rätt att fördela ansvaret till annan nämnd i kommunen. Utredningen anser att det bör framgå av lagen att kommunstyrelsen, eller den nämnd som kommunfullmäktige beslutat, ska ansvara för att rapportera till kommunfullmäktige om det brottsförebyggande arbetet.

Utredningens förslag: Uppföljning av lagens tillämpning – Brå ska ansvara för uppföljningen av lagens tillämpning. Regeringen ska ge Brå i uppdrag att i samråd med länsstyrelserna lämna förslag på hur ett system för uppföljning kan konstrueras.

Tillämpningen av den nya lagen ska följas upp med syfte att lära och dra slutsatser för den fortsatta utvecklingen av det brottsförebyggande arbetet. Den föreslagna lagen reglerar kommunernas arbetssätt och organisation och fler av de delar som föreslås ingå i lagen omfattas redan av den uppföljning som görs av Brottsförebyggande rådet (Brå) idag. Utredningen föreslår att Brå, med stöd av Länsstyrelserna, ska ansvara för att följa upp hur kommunerna implementerar och tillämpar den nya lagen. Brå ska även i samråd med länsstyrelserna kartlägga och analysera kommunernas behov av strategiskt stöd.

Utredningens förslag: Ekonomiskt stöd till brottsförebyggande åtgärder – Kommunerna ska ges möjlighet att ansöka om bidrag för genomförandet av tidsbegränsade och väl motiverade brottsförebyggande åtgärder. Bidraget ska administreras av Brå.

Arbetsmarknadsförvaltningen
Utvecklings- och utredningsstaben

Livdjuregatan 4
Box 10014
121 26 Stockholm-Globen
Växel 08-508 35 500
Fax
info.amf@stockholm.se
stockholm.se

För att uppnå det övergripande målet minskad brottslighet och ökad trygghet finns det enligt utredningen ett värde i att kommunerna kan ta del av direkt ekonomiskt stöd för att kunna vidta brottsförebyggande åtgärder som de av resursskäl annars skulle ha svårt att genomföra. Genom ett sådant ekonomiskt stöd kan staten

bidra till att ett aktivt lokalt brottsförebyggande arbete verkligen kommer till stånd.

Utredningens förslag: *Expertgrupp för kommuner med särskilt utsatta områden - Regeringen ska tillsätta en expertgrupp med uppdrag att göra en särskild kartläggning och analys av situationen vad gäller brottsförebyggande arbete i kommuner med särskilt utsatta områden.*

Som regeringen konstaterar i bland annat det så kallade 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet, krävs både brottsbekämpande och brottsförebyggande insatser i de särskilt utsatta områdena. Genom att tillsätta en expertgrupp som kartlägger och analyserar det brottsförebyggande arbetet i aktuella kommuner, kan regeringen, med expertgruppens arbete som grund, ta ställning till eventuella behov av åtgärder för att ytterligare stödja det brottsförebyggande arbetet i dessa områden. Uppdraget ska genomföras skyndsamt och i nära dialog med kommunerna i fråga.

Utredningens förslag: *Utvärdering av reformen – Regeringen ska ge statskontoret i uppdrag att utvärdera reformen.*

Utredningen föreslår att Statskontoret längre fram ska utvärdera om reformen med ett lagstadgat kommunalt ansvar för brottsförebyggande arbete har lett till, eller förväntas leda till det övergripande målet att uppnå en större effektivitet i samhällets samlade brottsförebyggande arbete.

Utredningens förslag: *Ikraftträdande - Den nya lagen ska träda i kraft den 1 januari 2024 i fråga om krav på beslut om åtgärdsplan och i övrigt den 1 januari 2023.*

Brottsförebyggande rådet (Brå) och länsstyrelserna

Brå ska, i samverkan med länsstyrelserna, ges i uppdrag att kartlägga och analysera kommunernas behov av strategiskt stöd med anledning av den nya lagen och lämna förslag på hur det stöd som Brå idag ger kommunerna kan anpassas utifrån de behov som identifierats. Det stöd som länsstyrelserna idag ger kommunerna bör utvecklas med fokus på att ge ett operativt stöd att uppfylla lagens krav. För detta ska länsstyrelserna tillföras ytterligare medel.

Samverkan med andra aktörer

Reformen bör enligt utredningen leda till att fler aktörer involveras ytterligare i det lokala brottsförebyggande arbetet. Polismyndigheten är kommunens viktigaste samverkanspart i det brottsförebyggande arbetet men även civilsamhället, näringslivet och andra lokala aktörer kan komma spela en tydligare, och mer

formaliserad, roll.

Enligt utredningen skapar lagförslaget också förutsättningar för att identifiera behov av lokala återfallsförebyggande åtgärder och för samverkan kring dessa.

Finansiering

Utredningen konstaterar att brottsligheten i Sverige har stora samhällsekonomiska konsekvenser och uppskattar att besparingsmöjligheterna med ett brottsförebyggande arbete är omfattande. Förslagen som presenteras i utredningen leder till kostnadsökningar för kommun och stat, men totalt sett bedömer utredningen att besparingarna överstiger utgifterna.

De delar av den föreslagna lagen som får direkta ekonomiska konsekvenser för kommunerna är främst kraven på en samordningsfunktion. Även arbetet med att ta fram en lägesbild och en åtgärdsplan samt att verka för att överenskommelser om samverkan ingås och att strategiska frågor hanteras i ett särskilt råd får ekonomiska konsekvenser.

Genom utredningens förslag ska kommunerna utföra uppgifter som de tidigare inte haft en lagstadgad skyldighet att utföra. Staten ska därför, enligt den så kallade finansieringsprincipen, kompensera kommuner från grunden. Kompensationen ska utgå till alla kommuner, oavsett om kommunerna redan bedriver ett brottsförebyggande arbete som motsvarar utredningens förslag. Finansieringsprincipen innebär att staten ska kunna ålägga kommunerna nya uppgifter och skyldigheter men inte utan att ge dem tillräcklig finansiering. Kompensationen enligt denna princip är i form av generella bidrag som kommunen fritt får disponera.

Utredningen föreslår att en summa på 3,80 kronor per invånare betalas ut och utöver det en verksamhetsersättning på 17,25 kronor per invånare. Kostnaderna som följer av utredningens lagförslag uppgår då till 21,05 kronor per invånare. Detta motsvarar en sammantagen kostnad på 218 504 157 kronor för kommunsektorn. Utredningen överväger i betänkandet även en alternativ finansieringsmodell där stat och kommun sluter en överenskommelse om ersättningen för det kommunala ansvaret för brottsförebyggande arbetet. Inom en sådan överenskommelse skulle stat och kommun kunna komma överens om hur medel ska användas och därigenom riktas till specifika verksamheter eller till kommuner med särskilda behov.

Synpunkter och förslag

Arbetsmarknadsförvaltningens uppfattning är att staden redan idag bedriver ett omfattande brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete i samverkan med polisen med flera aktörer. Förvaltningen ser positivt på att detta arbete bekräftas och tydliggörs genom lagstiftning och att kommunerna därmed också kompenseras för sitt arbete. Det långsiktiga arbete som utredningen till stor del förespråkar är nödvändig för hållbar förändring och för att kommunen ska kunna bidra till målet om att minska brottsligheten och öka tryggheten.

Vidare anser arbetsmarknadsförvaltningen att det grunduppdrag förvaltningen har bidrar till stadens brottsförebyggande arbete. Att ha en avslutad utbildning och eller ett arbete, leder till en bättre ekonomi som ökar chanserna till en långsiktig boendelösning och en tryggare plats för barn och unga att växa upp på. Om föräldrarna har ett arbete presterar barnen bättre i skolan. Unga som fullföljer skolan har lägre risk att utveckla kriminalitet. Arbetsmarknadsförvaltningens uppsökande arbete med riktade insatser mot kvinnor, unga och personer som vill lämna en kriminell livsstil är särskilt viktigt.

Arbetsmarknadsförvaltningen vill betona vikten av att kommunens ökade ansvar också följs av tydliga mandat för kommunen t ex att sammankalla berörda statliga aktörer för samverkan i frågan. Det blir annars svårt för kommunerna att fullfölja sitt uppdrag. Förvaltningen kan se en risk att de parter kommunen behöver samverka med för ett lyckat resultat inte har de resurser som krävs för att delta i önskad omfattning.

För att kommunerna ska kunna axla detta nya ansvar så är det viktigt att kommunerna kompenseras samt ges reella förutsättningar att kunna ta ansvaret.

Arbetsmarknadsförvaltningen
Utvecklings- och utredningsstaben

Livdjursgatan 4
Box 10014
121 26 Stockholm-Globen
Växel 08-508 35 500
Fax
info.amf@stockholm.se
stockholm.se

Karina Uddén
arbetsmarknadsdirektör

Karin Eriksson-Bech
utvecklingschef

Bilagor

1.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karina Uddén, Arbetsmarknadsdirektör	2021-09-13
Karin Eriksson-Bech, Utvecklingschef	2021-09-12